

històrica catalana en què recollia una bona part dels seus valuosos treballs sobre el català antic. En aquell moment, al volum número 6 de la revista *Llengua & Literatura* (Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1994-1995, p. 436-437), en vam publicar una ressenya en què remarcàvem la importància de recopilar en un sol volum treballs que havien aparegut a publicacions ben diverses –algunes difícils de trobar–, de manera que se'n facilitava la difusió i la consulta. Precisament, en aquella ressenya tractàvem conjuntament el llibre de Rasico i els *Estudis de gramàtica històrica* de Joseph Gulsoy, publicat el mateix 1993 i que també aplegava un bon nombre dels seus estudis més significatius. Durant els anys immediatament posteriors, la lingüística històrica catalana va tenir la sort de veure com apareixien diferents reculls d'alguns dels autors més representatius d'aquesta disciplina: els *Estudis de lingüística històrica catalana* de Josep Moran l'any 1994, *La llengua catalana mil anys enrere* de Joan Bastardas el 1995 o els *Estudis de filologia catalana i romànica* de Germà Colón el 1997.

Ara a *El català antic* P. D. Rasico torna a reunir un conjunt de treballs molt significatius, alguns dels quals ja apareixien en el volum de l'any 1993. L'aspecte més remarcable d'aquest llibre, que està format per dues parts ben diferenciades, precedides d'un estudi introductori de Josep Moran sobre «El procés de creació del català escrit» molt detallat, és que la primera part correspon a la reedició del magnífic treball *Estudis sobre la fonologia del català preliterari*, un estudi fonamental que es va publicar l'any 1982 en format de llibre i que des de feia molts anys estava exhaurit i resultava molt difícil de consultar.

La segona part, titulada *Documents antics: edició i comentari lingüístic*, està formada per vuit treballs ja publicats anteriorment, quatre dels quals ja apareixien als *Estudis i documents de lingüística històrica catalana*, concretament «La llengua catalana preliterària en documents de l'antic bisbat d'Urgell (segles XI i XII)» (publicat anteriorment amb el títol «El català preliterari en documents procedents de l'antic bisbat d'Urgell (segles XI-XII)»), «El Capbreu de la Vall de Ribes (Alt Ripollès, 1283-1284)» (aparegut abans amb el títol «El Capbreu de la Vall de Ribes»), «Correspondència als bisbes de l'antiga diòcesi d'Urgell (anys 1230-1269)» (titulat anteriorment «Lletres

1. L'últim informe forma part de la publicació següent: Marina Subirats *et al.* (2000). Els trets lingüístics. En *Enquesta de la Regió Metropolitana de Barcelona 2000. Condicions de vida i hàbits de la població*, S. Giner (ed.) Barcelona: Mancomunitat de Municipis de l'AMB–Diputació de Barcelona, cap. VIII, p. 180-187.

en català al bisbe d'Urgell (1230-1269)») i «*Les ordinacions e bans del comtat d'Empúries* (Manuscrit del segle xv)» (anomenat abans «*Les Ordinacions d'Empúries*»). Dels altres quatre treballs, un havia estat publicat a les *Actes del Novè Col·loqui d'Estudis catalans a Nord-Amèrica* (2001), «Edició i estudi lingüístic de dos censos vigatans del segle xi» (anteriorment amb el títol «El català preliterari en dos censos vigatans del segle xi (MS 8992 de la Biblioteca de Catalunya)», un altre a la revista *Llengua & Literatura* (núm. VIII, 1997), «Un capbreu dels templers de la Cerdanya de finals del segle xii», mentre que els altres dos havien aparegut en anglès, un dins *Studia in Honorem Prof. M. de Riquer* (1988), «Edition and Linguistic Commentary of Two Old Catalan Manuscripts from Upper Urgell», i l'altre a la *Catalan Review* (núm. 1-2, 1999), «The Ordinacions de la Vall de Ribes: An Edition and Linguistic Study». Tal com indica Rasico en la «Presentació», tots els treballs recollits en aquest llibre han estat revisats i corregits, i en alguns casos actualitzats, sobretot des del punt de vista bibliogràfic. I hi hem d'afegir que els dos treballs publicats originàriament en anglès hi han estat traduïts al català i hi figuren amb els títols de «Dos manuscrits catalans antics procedents de l'Urgellet: edició filològica i estudi lingüístic» i «*Les ordinacions de la Vall de Ribes* (1347): Edició i comentari lingüístic».

Els treballs que apareixen agrupats en aquesta segona part presenten una estructura i unes característiques similars, ja que després de l'edició filològica de cada text l'autor hi fa un estudi lingüístic, en què, a més d'analitzar-ne els aspectes més destacats de la fonologia, la morfosintaxi i el lèxic, també dedica una cura especial a la toponímia que figura als diversos documents. Si tenim en compte que gran part de la documentació més antiga en català es concentra a l'àrea del bisbat d'Urgell, resulta remarcable que Rasico hagi dedicat bona part dels seus esforços a editar i analitzar documents del bisbat d'Empúries o de la Vall de Ribes, molt menys coneguts i estudiats.

La publicació d'aquest volum és, doncs, una molt bona notícia per a la lingüística històrica catalana, i molt especialment per la reedició de *La fonologia del català preliterari*; respecte d'aquest treball solament podríem lamentar –dit des d'un punt de vista gairebé utòpic– que no s'hagi pogut portar a terme una actualització exhaustiva de la bibliografia que tingués en compte els nombrosos treballs d'estudis i edicions del català arcaic que, des del moment de la seva primera publicació, han aparegut, una feina que certament hauria estat molt complexa i llarga. Des d'un punt de vista pràctic, sí que hi trobem a faltar un índex del contingut del llibre; així mateix, i malgrat que també implicava una tasca molt més complicada, hauria estat molt interessant que aquest volum hagués pogut incorporar un índex de paraules estudiades.